

لزوم تدوین شاخصی ملی برای ارزیابی پژوهشگران حوزه سلامت ایران

علی نوروزی^۱، پرستو پارسائی محمدی^۲، احسان گرای^۳، فیروزه زارع فراشبندی^۴

بیان دیدگاه

دریافت مقاله: ۱۴۰۰/۸/۷

پذیرش مقاله: ۱۴۰۰/۹/۱۲

تاریخ انتشار: ۱۴۰۰/۹/۱۵

ارجاع: نوروزی علی، پارسائی محمدی پرستو، گرای احسان، زارع فراشبندی فیروزه. لزوم تدوین شاخصی ملی برای ارزیابی پژوهشگران حوزه سلامت ایران. مدیریت اطلاعات سلامت ۱۴۰۰؛ ۱۸ (۵): ۲۳۴-۲۳۶

مقدمه

ارزشیابی پژوهشگران از دیرباز مورد توجه سازمان‌ها و کشورها بوده است، اما امروزه به علت افزایش انتشارات و پیچیده شدن فرایند ارزشیابی، روش‌های نوینی اجرا می‌شود که بیشتر از شاخص‌های علم‌سنجی استفاده می‌کنند. این شاخص‌ها به طور عمده نویسنده محور هستند و از زاویه خاصی تولیدات علمی و تولیدکنندگان علم را مورد ارزشیابی قرار می‌دهند. در حال حاضر بیش از صد شاخص علم‌سنجی برای ارزشیابی پژوهشگران وجود دارد که تمرکز بیشتر آن‌ها روی استاد یا تولیدات علمی است (۱). اگرچه امروزه شاخص‌های ارزیابی تنوع قابل توجهی یافته‌اند، اما ایراداتی به آنان وارد است که شاید مهم‌ترین این ایرادها، نبود یک شاخص جامع به منظور ارزیابی همه‌جانبه پژوهشگران با توجه به ابعاد ویژه ملی باشد.

بیشتر شاخص‌های علم‌سنجی موجود، تعداد مقالات یک فرد را به عنوان نمادی از کمیت کار پژوهشی وی و تعداد استنادات دریافتی آن مقالات را به عنوان نمادی از کیفیت کار فرد در نظر می‌گیرند. ملاک قرار دادن استناد به عنوان معیار سنجش این شاخص‌ها، موجب انتقادهایی به شاخص‌های موجود شده است که از آن جمله می‌توان به وابستگی استناد به رشته، سن مقاله، نوع مقاله، زبان مقاله، امکان دستکاری کردن مثبت و منفی استنادها، حذف یا افزودن نام نویسندگان به مقالات یا لحاظ نشدن ترتیب اسامی نویسندگان و نقش و سهم آن‌ها در محاسبه شاخص‌ها و عدم سنجش کیفی مقالات با استفاده از شاخص‌های موجود اشاره نمود (۲).

از سوی دیگر، در قوانین ارتقا در سازمان‌های آموزشی، کیفیت مجله‌ای که مقاله در آن منتشر شده است، یکی از معیارهای اصلی ارزشیابی پژوهشگران در نظر گرفته می‌شود. به عنوان نمونه در ایران، یکی از شرایط ارتقای اعضای هیأت علمی از مرتبه دانشیاری به استادی در وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، داشتن حداقل یک مقاله دارای ضریب تأثیر بالاتر از ۲ می‌باشد. این در حالی است که ضریب تأثیر بر اساس رشته است و در موضوعات متفاوت یکسان نیست. در رشته‌های علوم انسانی بالاترین ضریب تأثیر حدود ۳ در نظر گرفته می‌شود و در رشته‌های علوم پزشکی این نمره تا ۲۰۰ هم می‌رسد. دستیابی به این شاخص برای پژوهشگران بالینی امری آسان، اما برای سایر افراد به خصوص پژوهشگران علوم پایه و انسانی امر دشواری می‌باشد. از سوی دیگر، این شاخص مغایر با شاخص‌های بین‌المللی است. بیابیه سان فرانسیسکو DORA

(Declaration on Research Assessment) در خصوص ارزشیابی پژوهشی به وضوح بیان می‌کند که از معیارهای مبتنی بر مجله مانند ضریب تأثیر مجله، به عنوان معیار جایگزینی برای کیفیت مقالات پژوهشی و ارزشیابی پژوهشگران یا استخدام، ارتقا یا تصمیمات مالی استفاده نشود (۳).

پژوهشگران وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، ملزم به انتشار مقالات حاصل از پژوهش خود در مجلات دارای نمایه بین‌المللی به ویژه نمایه‌های استنادی می‌باشند. بنابراین، حتی انتشار مقاله در پایگاه‌های تخصصی حوزه سلامت و پزشکی همچون PubMed به دلیل نمایه نشدن بعضی از نشریات آن در پایگاه‌های استنادی، برای این پژوهشگران مفید نیست. عامل نادیده گرفته شده دیگر در ارزشیابی پژوهشگران حوزه سلامت، توجه ناکافی مقررات ارزشیابی وزارت یا سازمان مادر در محاسبه مقالات ملی، به زبان بومی یا رتبه‌بندی ملی مانند ISC (Islamic World Science Citation Centre) است. این سوگیری‌ها در ارزشیابی محققان به خصوص در حوزه‌هایی که تحقیقات آن بیشتر به صورت منطقه‌ای و ملی انجام می‌شود، مشکل‌آفرین است و در درازمدت منجر به کاهش ارزش مطالعات دارای بعد ملی یا منطقه‌ای یا منتشر شده به زبان بومی خواهد شد.

مقاله حاصل پایان‌نامه مقطع دکتری تخصصی به شماره ۳۴۰۰۵۱۶ می‌باشد که با حمایت دانشگاه علوم پزشکی اصفهان انجام شده است.

- ۱- دانشجوی دکتری تخصصی، کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی، مرکز تحقیقات فن‌آوری اطلاعات در امور سلامت و گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی، دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران
- ۲- استادیار، کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی، گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی، دانشکده پیراپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز، اهواز، ایران
- ۳- استادیار، علم اطلاعات و دانش‌شناسی، گروه علوم تربیتی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه لرستان، خرم‌آباد، ایران
- ۴- دانشیار، کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی، مرکز تحقیقات فن‌آوری اطلاعات در امور سلامت، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران

نویسنده طرف مکاتبه: فیروزه زارع فراشبندی؛ دانشیار، کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی، مرکز تحقیقات فن‌آوری اطلاعات در امور سلامت، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران

Email: f_zare@mng.mui.ac.ir

سلامت ایران با توجه به زبان رسمی، نیازهای علمی و فرهنگی و رشته‌های گوناگون حوزه سلامت، امری ضروری می‌باشد. این شاخص می‌تواند ترکیبی از مؤلفه‌های شاخص‌های موجود، اما دارای قابلیت متناسب‌سازی با شرایط کشور و حوزه‌های علمی آن باشد؛ به نحوی که بتواند منصفانه پژوهشگران حوزه‌های موضوعی گوناگون را بنا به الگوهای استنادی مربوط به هر حوزه موضوعی و سایر شاخص‌های اختصاصی ارزشیابی کند.

تضاد منافع

در انجام پژوهش حاضر، نویسندگان هیچ‌گونه تضاد منافی نداشته‌اند.

ناگفته نماند که علاوه بر آیین‌نامه‌های کشوری، هر دانشگاه یا مؤسسه آموزشی-پژوهشی هم ممکن است بر اساس آیین‌نامه‌های داخلی خود ارزشیابی پژوهشگران خود را انجام دهد و این عدم یکدستی در ارزشیابی، بعد دیگری از چالش‌های موجود برای پژوهشگران حوزه سلامت است.

نتیجه‌گیری

بر اساس اصل ششم بیانیه Leiden (۴)، بهترین روش ارزیابی پژوهشگران این است که مجموعه‌ای از شاخص‌های ممکن انتخاب شود و گروه‌های علمی و آموزشی برای انتخاب بین آن‌ها مختار باشند. به همین دلیل، ارایه یک شاخص نویسنده محور بومی به منظور سنجش کمی و کیفی آثار نویسندگان حوزه

References

1. Wildgaard L, Schneider JW, Larsen B. A review of the characteristics of 108 author-level bibliometric indicators. *Scientometrics* 2014; 101(1): 125-58.
2. Wildgaard LE. An overview of author-level indicators of research performance. In: Glanzel W, Moed HF, Schmoch U, Thelwall M, editors. *Springer Handbook of Science and Technology Indicators*. Cham, Switzerland: Springer Nature Switzerland; 2019. p. 361-96.
3. Cagan R. The San Francisco declaration on research assessment. *Dis Model Mech* 2013; 6(4): 869-70.
4. Hicks D, Wouters P, Waltman L, de Rijcke S, Rafols I. Bibliometrics: The Leiden Manifesto for research metrics. *Nature* 2015; 520(7548): 429-31.

Necessity of Developing a National Index to Evaluate Iranian Health Researchers

Ali Norouzi¹, Parastoo Parsaei-Mohammadi², Ehsan Geraei³, Firoozeh Zare-Farashbandi⁴

Commentary

Abstract

Evaluation of researchers has long been performed by scientific organizations, but today regarding the increase in publications and the complexity of the evaluation processes, the new approaches are employed often by using scientometric indicators. Despite diversity of evaluation indicators, they are accompanied by drawbacks that amongst them, the lack of a comprehensive indicator for multidimensional evaluation of researchers in terms of national dimensions is perhaps prominent. The major available scientometric indicators consider the number of articles of a person as well as the number of citations received of those articles as an indicator for quality of research work. The criterion of citing for measuring these indicators has led to criticisms of existing indicators. On the other hand, in Iranian educational organizations, the quality of the journal wherein the article is published is considered as one of the major criteria for evaluating researchers. The San Francisco Declaration on Research Assessment (DORA) clearly states that journal-based metrics, such as the journal impact factor, should not be used as a substitute for the quality of research papers and evaluation of researchers, recruitment, financial decisions, or promotion of them. Moreover, according to the sixth principle of Leiden's statement, a suitable way for researcher's evaluation is the selection of a set of possible criteria by scientific and educational institutions. In view of this, it seems indispensable to develop a national author-centered index to measure quantitatively and qualitatively the works of Iranian health researchers according to their official language, scientific and cultural needs, and various fields of health. This index can be a combination of components of current indicators but has the ability to adapt with the conditions of our country.

Received: 29 Oct., 2021

Accepted: 03 Dec. 2021

Published: 06 Dec., 2021

Citation: Norouzi A, Parsaei-Mohammadi P, Geraei E, Zare-Farashbandi F. **Necessity of Developing a National Index to Evaluate Iranian Health Researchers.** Health Inf Manage 2021; 18(5): 234-6.

Article resulted from PhD thesis No. 3400516 funded by Ahvaz Isfahan University of Medical Sciences.

1- PhD Student, Medical Library and Information Sciences, Health Information Technology Research Center AND Department of Medical Library and Information Sciences, School of Management and Medical Information Sciences, Isfahan University of Medical Sciences, Isfahan, Iran

2- Assistant Professor, Medical Library and Information Sciences, Department of Medical Library and Information Sciences, School of Allied Medical Sciences, Ahvaz Jundishapur University of Medical Sciences, Ahvaz, Iran

3- Assistant Professor, Knowledge and Information Science, Department of Educational Sciences, School of Literature and Human Sciences, Lorestan University, Khorramabad, Iran

4- Associate Professor, Medical Library and Information Sciences, Health Information Technology Research Center, Isfahan University of Medical Sciences, Isfahan, Iran

Address for correspondence: Firoozeh Zare-Farashbandi; Associate Professor, Medical Library and Information Sciences, Health Information Technology Research Center, Isfahan University of Medical Sciences, Isfahan, Iran; Email: f_zare@mng.mui.ac.ir